

навч. посіб. з психотер. практик розвитку усвідомленої стресостійкості / І. Гордієнко-Митрофанова, Д. Гоголь. – Електрон. дан. – Київ : ГО «МНГ», 2022. – 221с.

1. Оуэн Н. Магические метафоры. 77 историй для учителей, терапевтов и думающих людей : [пер. с англ.] / Н. Оуэн. – М. : Эксмо, 2002. – 320с.
2. Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия : [пер с нем.]. – М.: «Медицина», 1996. - 464 с.: ил.
3. Толстая С. Метафорические карты «Соре»: техники преодоления психотравмирующих эмоциональных состояний // Studia Universitatis, seria Ştiinţe ale Educaţiei, 2012. № 5 (55). С. 141-147.
4. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. – Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВПЕРШЕ ЗАСУДЖЕНИХ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РІВНЯ ЇХ АСЕРТИВНОСТІ

Усова В. В.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

usovavika1987@ukr.net

Проблема конфліктної поведінки вперше засуджених є актуальною у контексті психології, оскільки рівень їхньої асертивності значною мірою впливає на характер взаємодії з оточенням та ефективність ресоціалізації. Вивчення цього питання дозволяє глибше зрозуміти механізми адаптації засуджених до умов позбавлення волі, а також сприяти розробці корекційних програм, спрямованих на зниження рівня агресії та підвищення комунікативної компетентності.

Конфлікт – це таке відношення між суб'єктами соціальної взаємодії, яке характеризується їх протиборством на основі протилежно направлених мотивів (потреб, інтересів, цілей, ідеалів, переконань) або думок (поглядів) [1].

Конфлікт визначається як зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною тенденцій у свідомості окремо взятого індивіда, у міжособистісних взаємодіях або міжособистісних відносинах індивідів або груп людей, що пов'язано з негативними емоційними переживаннями. Конфлікт може бути носієм як конструктивних, так і деструктивних тенденцій, що зумовлює його позитивні та негативні функції. Конфлікти розрізняються масштабом, типом, причинами, наслідками, складом учасників, тривалістю, засобами урегулювання тощо [5, с.45].

Конфліктна поведінка – це дії, спрямовані на те, щоб прямо або побічно блокувати досягнення конфронтуючою стороною її цілей, намірів, інтересів. До функцій конфліктної поведінки відносяться: сигналізування про осередки соціальної напруги; інноваційна; консолідуєча (інтегративна) та активізація соціальних зв'язків.

Мотиви учасників конфлікту – це спонукання до вступу в конфлікт, що пов'язані із задоволенням потреб учасників, сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, які підсилюють конфліктну активність суб'єкта. До структурних елементів конфлікту відносяться: сторони (учасники, суб'єкти) конфлікту; умови протікання конфлікту; образ конфліктної ситуації (предмет конфлікту); можливі дії учасників конфлікту; результат конфліктної ситуації [5].

Асертивність – набір психологічних якостей індивіда, що формують його поведінку у суспільстві, яка має адекватний характер у критичних ситуаціях, і яка виявляється у впевнених рішеннях як своєчасній реакції на динаміку соціально-психологічних змін та вплив різних чинників. Під асертивною поведінкою особистості ми розуміємо самоутверджувальну активність, що виражається, передусім, в самостійності, незалежності від інших, в умінні відстоювати свої права та думки при самоповазі й повазі до інших [2].

Психологічні особливості конфліктної поведінки вперше засуджених визначаються сукупністю особистісних рис, рівнем самоконтролю, емоційною регуляцією та здатністю до конструктивного вирішення суперечливих ситуацій. Особи з низьким рівнем асертивності частіше демонструють пасивно-агресивні або підлеглі форми реагування, що ускладнює їхню адаптацію в місцях позбавлення волі. Водночас надмірно високий рівень асертивності може провокувати конфлікти через схильність до домінування та неприйняття компромісних рішень [4, с.194].

Взаємозв'язок між рівнем асертивності та конфліктною поведінкою вперше засуджених проявляється в різних аспектах їхньої взаємодії. Недостатня здатність до відстоювання власної позиції без агресії призводить до зростання міжособистісних суперечностей, які можуть перерости у відкриті конфлікти. Дослідження вказують на те, що особи з адекватним рівнем асертивності демонструють конструктивну поведінку, що сприяє зниженню напруженості у взаєминах та підвищенню соціальної адаптації.

Фактори, що впливають на конфліктну поведінку вперше засуджених, включають рівень особистісної зрілості, попередній соціальний досвід, особливості темпераменту та наявність девіантних установок. Важливу роль відіграє також соціальне оточення у місцях позбавлення волі, яке може сприяти як агресивній, так і конструктивній поведінці. Таким чином, дослідження психологічних особливостей конфліктної поведінки залежно від рівня асертивності має значний практичний потенціал для профілактики рецидивної злочинності та ефективної ресоціалізації засуджених.

Результати емпіричних досліджень Шевченко Л.О. підтверджують, що рівень асертивності є ключовим чинником у моделюванні поведінки вперше засуджених у конфліктних ситуаціях. Особи з низьким рівнем асертивності частіше уникають конфліктів або підкоряються агресивним суб'єктам, що підвищує ризик їхньої віктимізації. Натомість засуджені з високою асертивністю більш схильні до активного відстоювання власної позиції, що може викликати

суперечності, але водночас сприяє їхній незалежності та впевненості в собі [4].

Для дослідження психологічних особливостей конфліктної поведінки вперше засуджених в залежності від рівня асертивності пропонуються методики типу опитувальники, що визначаються як тип методик, які складаються з набору пунктів, що не мають правильної відповіді, а характеризуються лише їх частотою і спрямованістю. Для дослідження можна запропонувати використання наступного методичного комплексу: методика «Тест на асертивність» (за М.Дж.Сміт); методика «Оцінка рівня конфліктності» (за Н.В. Кіршевою); методика оцінки поведінки в конфлікті (за К. Томасом) [3]. Обрані методики відповідають вимогам стандартизації, валідності, надійності та співвідносяться з метою та завданнями дослідження.

Практичні рекомендації щодо корекції конфліктної поведінки засуджених мають враховувати рівень їхньої асертивності та розробляти стратегії формування ефективних комунікативних навичок. Психологічні тренінги, спрямовані на розвиток конструктивного стилю взаємодії, можуть значно покращити соціальну адаптацію засуджених та знизити рівень конфліктності у пенітенціарних установах. Таким чином, дослідження даного питання сприяє вдосконаленню пенітенціарної психології та підвищенню ефективності ресоціалізаційних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березовська Л.І. Самовиховання та саморегуляція особистості: навчальний посібник. К.: Слово, 2011. 168 с.
2. Гук О. Асертивність як складова культури демократичного врядування. *Демократичне врядування: електрон. наук. фах.* Вид / голов. ред. Н. Б. Кічула 2012. Вип.9 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik9/fail/Guk.pdf.
3. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики: навчальний посібник для підлітків вищих навчальних закладів. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 464 с.

4. Шевченко Л.О. Особливості кримінальних настанов злочинного середовища. Вісник Харківського нац. ун-ту. Серія «Психологія», 2011. С. 193-195.
5. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: навчальний посібник. К. : Кондор. 2004. С. 42–107.

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ СТРАХІВ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Фомічова О. М.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

shonvu@artmotiongroup.com.ua

Актуальність дослідження. Період молодшого шкільного віку вирізняється високою чутливістю до змін у соціальному середовищі, формуванням нових форм поведінкової та емоційної регуляції, а також зростанням впливу зовнішніх вимог до самоконтролю, успішності та соціальної адаптації. У цей час дитина потрапляє в інституційно організовану спільноту, де вперше стикається з необхідністю виконання завдань, оцінюванням результатів і побудовою стосунків поза межами родинного простору. Водночас емоційна сфера ще перебуває в стані формування, що зумовлює вразливість до переживань, пов'язаних зі страхом невдачі, відторгнення, покарання чи втрати емоційної безпеки.

Різні форми дитячих страхів у цьому віці не є винятком або відхиленням, а радше закономірним проявом адаптаційних процесів. Проте, за умови недостатньої підтримки або високого рівня психоемоційного навантаження, страхи можуть закріплюватися, ставати інтенсивнішими, порушувати внутрішню рівновагу, ускладнювати міжособистісну взаємодію та знижувати ефективність